

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО**

**ЗБІРНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПРАЦЬ
«УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО
ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ»**

Мелітополь, 2019

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО**

**ЗБІРНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПРАЦЬ
«УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В
ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ»**

**Мелітополь
2019**

Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти.
Випуск 22 / Збірник науково-методичних праць/ Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного— Мелітополь, 2019. — 228 с.

У збірнику наведено матеріали з науково-методичної і виховної роботи науково-педагогічних працівників університету за підсумками науково-методичної конференції 2018-2019 навчального року.

Редакційна колегія:

Кюрчев В.М., д.т.н., професор, ректор ТДАТУ (головний редактор); Ломейко О.П., к.т.н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи ТДАТУ (заступник головного редактора); Надикто В.Т., д.т.н., професор, проректор з наукової роботи; Кюрчев С.В., к.т.н., професор, декан механіко-технологічного факультету; Назаренко І.П., д.т.н., професор, декан енергетичного факультету, Карман С.В., к.е.н., доцент, декан факультету економіки та бізнесу; Вершков О.О., к.т.н., доцент, декан факультету інженерії та комп'ютерних технологій Іванова І.Є., к.с.-г.н., доцент, декан факультету агротехнологій та екології, Болтянська Н.І., к.т.н., доцент кафедри ТСС АПК

Статті опубліковані мовою оригіналу

Адреса редакції: 72312, ТДАТУ пр-т Б. Хмельницького, 18,
м. Мелітополь, Запорізька обл.
e-mail: nmc@tsatu.edu.ua
Науково-методичний центр університету

УДК 371.134:373.68

Міласва І.І., ст. викладач

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

СУЧАСНІ МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ-АГРАРІЯ

Анотація. Розглянуто сучасні методи підготовки майбутнього фахівця-аграрія.

Ключові слова: вища освіта, професійна підготовка, майбутні фахівці аграрного профілю, заклади вищої аграрної освіти, інтегративний процес.

Постановка проблеми. Професійна підготовка майбутніх фахівців аграрного профілю має свою специфіку, яка пов'язана з тим, що більшість з них є представниками сільської молоді. Ці студенти відрізняються неабиякою наполегливою спостережливістю, уважністю до особливостей природного оточення, наближеністю до екосистем місцевого навколишнього середовища і повільним та глибшим реагуванням на зовнішні подразники. У часи значних економічних, соціальних і геополітичних трансформацій суспільства в усьому світі перед системою освіти постає глобальне питання – своєчасно підготувати молодь до нових умов життя й професійної діяльності у високоавтоматизованому середовищі інформаційно-комунікаційних та інноваційних технологій, навчити їх самостійно діяти, ефективно використовувати його можливості та компетентно здійснювати професійну діяльність. Держава має забезпечувати підготовку кваліфікованих кадрів, здатних до фахового розвитку, освоєння й упровадження наукоємних і ресурсозберезувальних технологій, здатних бути конкурентоспроможними на ринку праці. Сьогодні аграрний сектор є одним із пріоритетних напрямів економічного розвитку нашої держави. У сучасних умовах реформування сільського господарства потрібні нові, сучасні вимоги й підходи до професійної підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю у вищих аграрних закладах освіти [1]. Перехід до ринкових відносин, формування багатокладної економіки та розвиток різних форм господарювання вимагають відповідного кадрового забезпечення та змін у підготовці майбутніх фахівців аграрного профілю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Агропромисловий комплекс України відчуває гострий дефіцит кадрів, здатних швидко адаптуватися до нових соціально-економічних умов, мобільних і конкурентоспроможних на світовому ринку праці. Як слушно відмічає В. М. Нагаєв, конкурентоспроможність сучасного фахівця аграрного профілю ґрунтується на

таких якостях, як активність, готовність оволодівати новими знаннями й досвідом, здатність творчо реагувати на зміни в соціальній і професійній сферах [2-4]. Підготовка такого кадрового потенціалу є головним завданням системи аграрної освіти.

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що наукові положення і висновки, які характеризують розвиток професійної підготовки фахівців аграрної галузі, заклали наукові праці видатних діячів науки, керівників освіти, представники вітчизняної суспільної і педагогічної думки. Серед них І. А. Зязюн, Н. Г. Ничкало та ін. Неперервна професійна освіта розглядалась у роботах Ю. К. Бабанського, І. Д. Бежа, П. І. Підкасистого, В. В. Рибалка, О. Я. Савченко, Я. В. Цехмістера та ін. Дослідженню проблем університетської освіти присвітили свої наукові праці О. В. Глузман, О. П. Мещанінов. Питання управління системами підготовки кваліфікованих робітників висвітлив І. Л. Лікарчук[1-3].

Формулювання цілей статті полягає у визначенні перспективних напрямів аграрної освіти на основі порівняльного дослідження зарубіжних освітніх систем підготовки фахівців аграрного напрямку. Необхідно звернути увагу на те, що предмет спілкування є актуально необхідним для вивчення кожним майбутнім фахівцем аграрного профілю, незалежно від напрямку підготовки. Сьогодні компетентний фахівець аграрного профілю повинен чітко, послідовно, логічно і адекватно виражати власні думки; чітко ставити питання з відповідями; вміти доводити; мати активну позицію на нарадах, засіданнях, зборах, обговореннях, колоквіумах, семінарах; постійно пропонувати; оперувати відповідними прийомами фахового спілкування з різнорівневими робітниками і колегами; виступати перед будь-якою аудиторією, робити цікаві презентації; володіти етикетом в усіх відношеннях.

Полягає у теоретичному обґрунтуванні процесу професійної підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю на засадах компетентнісного підходу.

Виклад основного матеріалу досліджень. У сучасних умовах реформування сільського господарства потрібні нові вимоги й підходи до професійної підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю у вищих аграрних закладах освіти. Одним із шляхів оновлення змісту освіти та узгодження його із сучасними потребами інтеграції до європейського та світового освітніх просторів є орієнтація навчальних програм і стандартів. У наш час пріоритети освіти визначаються також у міжнародних конвенціях та документах і стають стратегічними орієнтирами міжнародної спільноти.

Держави формують освітню політику, спрямовану безпосередньо на інтеграцію в міжнародні співтовариства. Україну як європейську державу, не можуть оминати всі вищезазнані процеси. За таких умов виникла потреба в новій концепції освіти, що відображала б ці зміни і була зорієнтована на відтворення якостей особистості, що стали викликами ХХІ століття: мобільність, динамізм, конструктивність, професійна, соціальна, особистісно-

побутова та інші компетентності. У соціальному аспекті професійна підготовка фахівці аграрної галузі є важливою тому, що в контексті глобалізації вона сприяє задоволенню потреби суспільства у висококваліфікованих фахівцях, формуванню соціальної і професійної мобільності, здатності до неперервного оновлення знань, зацікавленістю в удосконаленні своєї діяльності.

Проблема якості підготовки фахівців завжди знаходиться на першому місці будь-якого вищого навчального закладу. Гострота питання обумовлена, передусім, глобальними проблемами суспільства, умовами життя, вимогами сучасності. Зміна пріоритетів і цінностей освіти в Україні зумовлена переходом від індустріального виробництва до науково-інформаційних технологій, що змінює всі аспекти життя й діяльності суспільства в цілому та окремої людини зокрема

Комунікативна освіта є суттєвою складовою фахової підготовки, а тому нею мають оволодіти і аграрники. Для вдосконалення системи аграрної освіти України потрібне науково обґрунтоване її реформування, яке неможливо здійснити без глибинного розуміння психіки людини, виявлення її потенціалу, без формування її як суб'єкта соціального та професійного життя, здатного до самовизначення та самореалізації. Процес реформування освіти має зумовити зміни у змісті, структурі та технології навчання, створення теоретичної та практичної моделі формування комунікативної компетентності студентів-аграріїв.

Майбутній фахівець-аграрії повинен мати широкий світогляд, вміти проводити порівняльний аналіз моделей розвитку країн у різні епохи; бачити довгострокову перспективу, орієнтуватися на з'ясування суттєвих, об'єктивно-необхідних аспектів подій і явищ економічного розвитку. Крім того, наукова свідомість повинна сформувати в студентів чітку систему поглядів і практичних переконань, що базуються на загальнолюдських якостях: честі, совісті, правдивості, людяності. Отже, проаналізувавши вимоги до професійної діяльності фахівців аграрного профілю на нинішньому етапі розвитку агропромислового комплексу України з позицій різних наукових досліджень, можна виділити основні цілі їхньої професійної підготовки: 1. Оволодіння студентами системою професійних навиків у галузі на рівні вимог світових стандартів з урахуванням технологічних змін;

2. Вироблення свідомого ставлення до праці, вміння включитись у виробничі відносини; орієнтація на неперервне вдосконалення напрямів і методів професійної діяльності;

3. Розвиток творчої інтелектуальної особистості фахівця аграрної сфери, формування мобільності та адаптивності до нових умов господарювання;

4. Стимулювання постійної зацікавленості студентів у подальшому професійному розвитку, формування навичок продуктивної самоорганізації.

Професійна підготовка повинна бути універсальною, адаптованою до сучасного ринку праці, з використанням особистісно-орієнтованого підходу до навчального процесу, його інформатизацією та безперервністю. Вона покликана послідовно формувати у спеціалістів економічне мислення та свідомість, свідоме ставлення до обраної професії в умовах інтеграційних процесів, що відбуваються у державі; озброювати спеціалістів теоретичними знаннями та практичними навичками щодо особливостей праці, формування потреби здійснення аналізу, бачення перспективи; вчити оволодівати основами наукової організації праці в умовах ринкових відносин; формувати у студентів бажання та потребу повсякденно поліпшувати результати своєї праці, виховувати в собі якості бережливості, ініціативності, діловитості, дисциплінованості. Отже, перехід до ринкового саморегулювання аграрної політики з усіма його основними елементами: вільним ціноутворенням, конкуренцією вільним прийняттям рішення учасниками економічних процесів, розвинутою ринковою інфраструктурою, все це треба враховувати при підготовці спеціалістів у вищому аграрному навчальному закладі.

Професійна підготовка фахівця визначається ступенем відповідності рівня його підготовки професійним вимогам, які пред'являються до нього як до фахівця, професіонала сучасними економічними умовами, ринком праці, роботодавцями. Така підготовка повинна передбачати не тільки набуття й удосконалення професійних знань і умінь, а й засвоєння нових норм суспільного життя, що дозволить випускнику ВНЗ успішно адаптуватися до умов ринку, сприятиме його подальшій професійній самореалізації, забезпечить ефективну професійно спрямовану взаємодію фахівця з навколишнім соціальним середовищем [4].

Вища освіта покликана прискорювати, інтенсифікувати процес розвитку, удосконалення людини як особистості, суб'єкта, індивідуальності; навчити молоде покоління самостійно здобувати знання, визначати шляхи і способи самовдосконалення; сформувати позитивне ставлення до професійної освіти і самоосвіти.

Аналіз сучасної теорії і практики професійної підготовки у ВНЗ дає підстави для визначення таких її ознак:

- формування системи професійно значущих знань, умінь і якостей, форм поведінки, індивідуальних способів виконання професійної діяльності; широкопрофільність підготовки;
- формування сучасного стилю цілісного науково-професійного мислення; готовності до професійного саморозвитку, безперервної освіти і самоосвіти;
- формування соціальної і професійної позиції, розвиток професійних здібностей й особистісних якостей (самостійність, активність, креативність, мобільність, комунікативність та ін.);

- забезпечення готовності майбутніх фахівців до індивідуально-творчого виконання професійних функцій, до інноваційної діяльності;
- прикладний характер підготовки, забезпечення єдності, інтеграція її теоретичної і практичної складових; упровадження дуальної освіти.

Професійна діяльність майбутнього фахівця в сучасному суспільстві припускає професійну мобільність, творчу самореалізацію, володіння професійним спілкуванням, уміння застосовувати технології, брати на себе відповідальність за Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що наукові положення і висновки, які характеризують розвиток професійної підготовки фахівців аграрної галузі, заклали наукові праці видатних діячів науки, керівників освіти, представники вітчизняної суспільної і педагогічної думки. Серед них І. А. Зязюн, Н. Г. Ничкало та ін. Неперервна професійна освіта розглядалась у роботах Ю. К. Бабанського, І. Д. Бега, П. І. Підкаси-стого, В. В. Рибалка, О. Я. Савченко, Я. В. Цехмістера та ін. Дослідженню проблем університетської освіти присвітили свої наукові праці О. В. Глуз-ман, О. П. Мещанінов. Питання управління системами підготовки кваліфікованих робітників висвітлив І. Л. Лікарчук[1-3].

Формулювання цілей статті полягає у визначенні перспективних напрямів аграрної освіти на основі порівняльного дослідження зарубіжних освітніх систем підготовки фахівців аграрного напрямку. Необхідно звернути увагу на те, що предмет спілкування є актуально необхідним для вивчення кожним майбутнім фахівцем аграрного профілю, незалежно від напрямку підготовки. Сьогодні компетентний фахівець аграрного профілю повинен чітко, послідовно, логічно і адекватно виражати власні думки; чітко ставити питання з відповідями; вміти доводити; мати активну позицію на нарадах, засіданнях, зборах, обговореннях, колоквіумах, семінарах; постійно пропону-увати; оперувати відповідними прийоми фахового спілкування з різнорів-невими робітниками і колегами; виступати перед будь-якою аудиторією, робити цікаві презентації; володіти етикетом в усіх відношеннях.

Полягає у теоретичному обґрунтуванні процесу професійної підготов-ки майбутніх фахівців аграрного профілю на засадах компетентнісного під-ходу.

Виклад основного матеріалу досліджень. У сучасних умовах рефо-рмування сільського господарства потрібні нові вимоги й підходи до профе-сійної підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю у вищих аграрних закладах освіти. Одним із шляхів оновлення змісту освіти та узгодження йо-го із сучасними потребами інтеграції до європейського та світового освітніх просторів є орієнтація навчальних програм і стандартів. У наш час пріори-тети освіти визначаються також у міжнародних конвенціях та документах і стають стратегічними орієнтирами міжнародної спільноти.

Держави формують освітню політику, спрямовану безпосередньо на інтеграцію в міжнародні співтовариства. Україну як європейську державу, не можуть оминути всі вищезазнані процеси. За таких умов виникла потре-

ба в новій концепції освіти, що відображала б ці зміни і була зорієнтована на відтворення якостей особистості, що стали викликами ХХІ століття: мобільність, динамізм, конструктивність, професійна, соціальна, особистісно-побутова та інші компетентності. У соціальному аспекті професійна підготовка фахівці аграрної галузі є важливою тому, що в контексті глобалізації вона сприяє задоволенню потреби суспільства у висококваліфікованих фахівцях, формуванню соціальної і професійної мобільності, здатності до неперервного оновлення знань, зацікавленістю в удосконаленні своєї діяльності. Проблема якості підготовки фахівців завжди знаходиться на першому місці будь-якого вищого навчального закладу. Гострота питання обумовлена, передусім, глобальними проблемами суспільства, умовами життя, вимогами сучасності. Зміна пріоритетів і цінностей освіти в Україні зумовлена переходом від індустріального виробництва до науково-інформаційних технологій, що змінює всі аспекти життя й діяльності суспільства в цілому та окремої людини зокрема

Комунікативна освіта є суттєвою складовою фахової підготовки, а тому нею мають оволодіти і аграрники. Для вдосконалення системи аграрної освіти України потрібне науково обґрунтоване її реформування, яке неможливо здійснити без глибинного розуміння психіки людини, виявлення її потенціалу, без формування її як суб'єкта соціального та професійного життя, здатного до самовизначення та самореалізації. Процес реформування освіти має зумовити зміни у змісті, структурі та технології навчання, створення теоретичної та практичної моделі формування комунікативної компетентності студентів-аграріїв.

Майбутній фахівець-аграрії повинен мати широкий світогляд, вміти проводити порівняльний аналіз моделей розвитку країн у різні епохи; бачити довгострокову перспективу, орієнтуватися на з'ясування суттєвих, об'єктивно-необхідних аспектів подій і явищ економічного розвитку. Крім того, наукова свідомість повинна сформувати в студентів чітку систему поглядів і практичних переконань, що базуються на загальнолюдських якостях: честі, совісті, правдивості, людяності. Отже, проаналізувавши вимоги до професійної діяльності фахівців аграрного профілю на нинішньому етапі розвитку агропромислового комплексу України з позицій різних наукових досліджень, можна виділити основні цілі їхньої професійної підготовки: 1. Оволодіння студентами системою професійних навиків у галузі на рівні вимог світових стандартів з урахуванням технологічних змін ;

2. Вироблення свідомого ставлення до праці, вміння включитись у виробничі відносини; орієнтація на неперервне вдосконалення напрямів і методів професійної діяльності;

3. Розвиток творчої інтелектуальної особистості фахівця аграрної сфери, формування мобільності та адаптивності до нових умов господарювання;

4. Стимулювання постійної зацікавленості студентів у подальшому професійному розвитку, формування навичок продуктивної самоорганізації.

Професійна підготовка повинна бути універсальною, адаптованою до сучасного ринку праці, з використанням особистісно-орієнтованого підходу до навчального процесу, його інформатизацією та безперервністю. Вона покликана послідовно формувати у спеціалістів економічне мислення та свідомість, свідоме ставлення до обраної професії в умовах інтеграційних процесів, що відбуваються у державі; озброювати спеціалістів теоретичними знаннями та практичними навичками щодо особливостей праці, формування потреби здійснення аналізу, бачення перспективи; вчити оволодівати основами наукової організації праці в умовах ринкових відносин; формувати у студентів бажання та потребу повсякденно поліпшувати результати своєї праці, виховувати в собі якості бережливості, ініціативності, діловитості, дисциплінованості. Отже, перехід до ринкового саморегулювання аграрної політики з усіма його основними елементами: вільним ціноутворенням, конкуренцією вільним прийняттям рішень учасниками економічних процесів, розвинутою ринковою інфраструктурою, все це треба враховувати при підготовці спеціалістів у вищому аграрному навчальному закладі.

Професійна підготовка фахівця визначається ступенем відповідності рівня його підготовки професійним вимогам, які пред'являються до нього як до фахівця, професіонала сучасними економічними умовами, ринком праці, роботодавцями. Така підготовка повинна передбачати не тільки набуття й удосконалення професійних знань і умінь, а й засвоєння нових норм суспільного життя, що дозволить випускнику ВНЗ успішно адаптуватися до умов ринку, сприятиме його подальшій професійній самореалізації, забезпечить ефективну професійно спрямовану взаємодію фахівця з навколишнім соціальним середовищем [4].

Вища освіта покликана прискорювати, інтенсифікувати процес розвитку, удосконалення людини як особистості, суб'єкта, індивідуальності; навчити молоде покоління самостійно здобувати знання, визначати шляхи і способи самовдосконалення; сформувати позитивне ставлення до професійної освіти і самоосвіти.

Аналіз сучасної теорії і практики професійної підготовки у ВНЗ дає підстави для визначення таких її ознак:

- формування системи професійно значущих знань, умінь і якостей, форм поведінки, індивідуальних способів виконання професійної діяльності; широкопрофільність підготовки;
- формування сучасного стилю цілісного науково-професійного мислення; готовності до професійного саморозвитку, безперервної освіти і самоосвіти;

- формування соціальної і професійної позиції, розвиток професійних здібностей й особистісних якостей (самостійність, активність, креативність, мобільність, комунікативність та ін.);
- забезпечення готовності майбутніх фахівців до індивідуально-творчого виконання професійних функцій, до інноваційної діяльності;
- прикладний характер підготовки, забезпечення єдності, інтеграція її теоретичної і практичної складових; упровадження дуальної освіти.

Професійна діяльність майбутнього фахівця в сучасному суспільстві припускає професійну мобільність, творчу самореалізацію, володіння професійним спілкуванням, уміння застосовувати технології, брати на себе відповідальність за рішення завдань. Сучасному суспільству потрібні такі працівники в системі утворення, які здатні не лише бачити проблеми, але і продуктивно вирішувати їх.

Висновки.

Важливо грамотно поєднувати елементи нового підходу з тим, що вже напрацьовано раніше, аби розумно їх сумістити й отримати реальний практичний результат, що спричинить розгортання процесу реалізації сучасних тенденцій гарантування якості вищої освіти, і в тому числі в аграрній сфері, підвищить кореляцію попиту ринків праці і пропозицій освітніх послуг, повніше задовольнить потреби студентів і водночас утворить систему зіставлення результатів навчання в різних університетах і країнах на рівні, достатньому для визнання академічних ступенів, періодів навчання та документів про освіту.

Бібліографічний список.

1 Нагаєв В. М. Дидактичні основи формування творчої особистості аграрного менеджера в умовах Болонського процесу : монографія / В. М. Нагаєв. – Харків : Харківський національний аграрний ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2006. – 528 с.

2. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В.Г.Кремень. – К.: Грамота, 2005. - 448 с.

3. Кушнірук В.М. Формування професійної готовності особистості у процесі гуманізації освіти / В.М.Кушнірук // Вища освіта України. – 2008. - №4, додаток 1. – С. 114-115

4. Котенко Т. М. Управління якістю підготовки фахівців як засіб контролю / Т. М. Котенко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: Економічні науки. – 2009. – Вип. 16, ч. 2. – Кіровоград : КНТУ, 2009. – 353 с

Milaeva I. Modern methods for preparing the future factory-agrarian

Summary. Modern methods of preparation of the future specialist-agrarian are considered.

Key words: higher education, vocational training, future specialists of agrarian profile, institutions of higher agricultural education, integration process.